

Ücretsiz mevsimsel grip aşılarını yaptıran kişilerin, ücretsiz pandemik grip aşısı karşısındaki tutum ve davranışları

Muzaffer Eskiocak^a, A.Önder Porsuk^b

Özet

Amaç: Bu çalışma, mevsimsel grip aşısına (MGA) ücretsiz erişen insanların tutum ve davranışlarını, yine ücretsiz, ama çeşitli tartışmalara konu olan pandemik grip aşısı (PGA) karşısındaki tutum ve davranışlarıyla karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırma tanımlayıcı tipte bir araştırmadır ve Kırklareli-Evrensekiz Sağlık Ocağı bölgesinde, Şubat,2009–Şubat,2010 tarihleri arasında yürütülmüştür. Çalışma anketi yüz-yüze görüşme yöntemiyle doldurulmuştur. **Bulgular:** Katılımcıların %99,2'si (n=125) kamu kurumlarının ücretsiz MGA sağlmasını destekliyordu ve tamamı (N=126) gelecek yıl da ücretsiz MGA temin edilmesini istiyordu. 2010 yılında yapılan ikinci ankette ücretsiz sağlanan PGA olanların oranının ise %4 (n=5) olduğu tespit edildi. **Sonuç:** Bağışıklama hizmetlerinden yararlanmada ekonomik faktörlerin çok önemli olduğu, ancak toplumun güven duygusunun zedelenmesinin, ücretsiz sağlansa da aşılamaı ciddi düzeyde engellediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevsimsel grip aşısı, pandemik grip aşısı

Attitudes and behaviors related to free pandemic influenza vaccination of who gets vaccinated with free seasonal influenza vaccine

Abstract

Objective: This study aims to compare attitudes and behaviors of the people who receive free Seasonal Influenza Vaccine (SIV) with their attitudes and behaviors against Pandemic Influenza Vaccine (PIV) which is also free, but controversial. **Method:** This study is a descriptive survey which was carried out within the service area of Evrensekiz Primary Healthcare Center (PHC) in Kırklareli province and it was conducted between February 2009 and February 2010. The questionnaire has been applied by face to face interviews. **Results:** 99,2%of participants (n=125) supported providing free influenza vaccine by governmental organizations and all of them (N=126) wanted to get free influenza vaccine the next year. In the second questionnaire run in 2010, it was determined that only 4%of the participants accepted free PIV. **Conclusion:** It has been determined that economic factors were highly important in benefiting from immunization services, however, that vaccination services were impeded seriously by the damage in people's sense of trust, even the services are free

Key Words: Seasonal Influenza Vaccine, Pandemic Influenza Vaccine

^a Prof. Dr. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk sağlığı AD

^bDr. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Edirne

Sorumlu Yazar: A.Önder Porsuk, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Edirne, Tel: 0 (288) 4170570 E-posta: onderporsuk@gmail.com

Giriş

Mevsimsel grip aşısı (MGA), Dünya Sağlık Örgütü'nce(DSÖ) öncelik sırasına göre bakım evlerinde kalanlar, yaşlılar, kronik hastalığı olanlar, hamileler, sağlık çalışanları, kritik görevlerde bulunanlar, altı ay iki yaş arası çocuklar gibi diğer gruplara önerilmektedir¹. Ülkemizde bu gruplardan bazıları için ücretsiz, bazıları içinse ücretlidir².

Türkiye'de ücretli yaptırılan MGA miktarı bilinmemekle³ birlikte, araştırmacılarca bilinen isteyen herkese ücretsiz MGA dağıtımı olmadığından, Şubat,2009'da Evrensekiz Belediyesinin MGA dağıtması ilgi çekmiştir. Bu nedenle, aşısını belde sağlık ocağında uygulamak üzere başvuranlara anket yapılmıştır.

Anketler değerlendirilirken, Haziran,2009'da DSÖ pandemi ilan etmiştir⁴. Aşı geliştirildiği duyulunca, T.C. Sağlık Bakanlığı PGA siparişi verdiğini açıklamıştır. Aşılar ülkemize ulaşmadan başlayan tartışmalar, bilimsel platformdan çıkarak siyasi ve medyatik nitelik kazanmıştır. Yaygın olarak bir risk algısı yokken ücretsiz MGA yaptıranların, pandemi riski ilan edilmişken, ücretsiz ancak her düzeyde çok tartışılan pandemik grip aşısı(PGA) karşısındaki davranışlarının belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, riskli kabul edilmediklerinden ücretsiz MGA'ya ulaşamayan kişilerin, ücretsiz aşıya ulaşabildiklerindeki tutum ve davranışlarının, yine ücretsiz sunulan PGA karşısındaki tutum ve davranışlarıyla farklı olup olmadığını araştırmak ve varsa nedenlerini incelemektir

Yöntem

Araştırma, Kırklareli, Lüleburgaz İlçesi, Evrensekiz Beldesinde Şubat,2009-Şubat,2010 tarihleri arasında yürütülmüş tanımlayıcı bir araştırmadır. Halkının geçimini genellikle çiftçilik ve işçilikten kazandığı⁵ Evrensekiz'in 2009 yıl ortası nüfusu 3193'tür.

Evrensekiz Belediyesi'nce ücretsiz dağıtılan MGA'ları sağlık ocağında uygulatan tüm bireyler çalışmaya alınmıştır. Katılmama kriteri sadece bireyin reddetmesidir. Aşı uygulamak için başvuranların tamamı katılmayı kabul etmiştir. (N=126)

Çalışmada araştırmacılarca geliştirilmiş iki tip anket formu yüz-yüze görüşme tekniğiyle uygulanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri yaş, cinsiyet, sosyal güvence, öğrenim, MGA endikasyonu bulunma durumlarıdır. Bağımlı değişkenler ise MGA uygulama, PGA uygulama durumlarıyla, katılımcıların aşıyla ilgili tutumlarıdır.

Verilerin analizi SPSS paket programıyla yapılmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde Wilcoxon T testi ve ki kare testi kullanılmıştır. P<0.05 değerleri anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Katılımcıların yaş ortalaması 35.9 (median=32.5, min=4, max=82) olarak bulunmuştur. Eğitim durumu açısından en yoğun grup (n=67, %53.2) ilköğretim mezunlarıdır. Katılımcıların %21.5'inin (n=27) kişisel geliri ve %82.1'inin (n=116) sosyal güvencesi vardır. Katılımcılardan %15.1'inin (n=19) 65 yaşından büyük, %4.0'ünün (n=5) diyabet, %7.9'unun (n=10) astım, %3.2'sinin (n=4) KOAH, %10.3'ünün (n=13) kardiyovasküler hastalıklar nedeniyle riskli grupta oldukları görülmüştür. Katılımcıların %81.7'si (n=103) hayatlarında ilk kez MGA olduklarını bildirmişlerdir.

İlk ankette, katılımcıların %17.5'inin (n=22) son altı ayda en az bir kez hekime gitme gereksinimlerini karşılayamadıkları, ikinci ankette bu oranın %27'ye (n=33) yükseldiği, ancak farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur (Z=-1.808, p=0.071). İlk ankette katılımcıların %15.1'inin (n=19) son altı ayda en az bir kez acil servise başvurduğu, ikinci ankette bu oranın %34,1'e (n=43) yükseldiği görülmüştür ki fark anlamlıdır (Z=-3.539, P<0.001).

Katılımcıların % 7.1'i (n=9) bir aşıya gereksinim duydukları halde yaptıramamışlar ve hepsi yaptıramama nedeni olarak "ücretli olması" yanıtını

işaretlemişlerdir. İlk ankette katılımcıların %28.6'sı (n=36), ikinci ankette %19.8'i (n=25) son altı ayda en az bir kez sağlık için cepten ödeme yaptığını bildirmişlerdir. (Tablo 1)

Tablo 1: Son Altı Ayda Cepten Sağlık Harcaması Yapanların Bu Harcamanın Aile Bütçesine Etkisi Hakkındaki Düşünceleri

Aile Bütçesini Etkileme Durumu	1.Anket		2.Anket	
	Sayı	%	Sayı	%
Hiç etkilemedi	8	22.2	10	40.0
Biraz etkiledi	5	13.9	9	36.0
Çok etkiledi	19	52.8	5	20.0
Borçlanmamıza sebep oldu	4	11.1	1	4.0
TOPLAM	36	100.0	25	100.0

İlk ankette katılımcıların % 95.2'si (n=120) MGA'yı gerekli gördüklerini, % 57.9'u (n=73) ücretli olsaydı yaptıramayacaklarını bildirmişlerdir. Katılımcıların % 99.2'si (n=125) ücretsiz MGA sağlanmasını desteklediklerini, %48.4'ü (n=61) gelecek yıl ücretli de olsa yaptıracaklarını beyan etmişlerdir. İkinci ankette, MGA yaptırma

oranının % 7.1 (n=9) olduğu; yaptırmama nedeni olarak en sıklıkla (n=42, % 33.3) "ücretinden dolayı" yanıtının verildiği görülmüştür. İkinci ankette, PGA olma oranının % 4 (n=5) olduğu ve en sıklıkla bildirilen (n=83, % 65.9) PGA olmama nedeninin medyadaki haberlerden olumsuz etkilene olduğu bulunmuştur (Tablo 2).

Tablo 2. Katılımcıların Pandemi Sürecinin Yönetimi Hakkındaki Düşünceleri

Yöneltilen Sorular (n = 126)	Evet		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%
Pandemi sürecinin iyi yönetildiğini düşünüyor musunuz?	35	27.8	91	72.2
Medya bu konuda sizce görevini gerektiği gibi yaptı mı?	21	16.7	105	83.3
Sivil toplum örgütleri sizce görevini gerektiği gibi yaptı mı?	15	11.9	111	88.1
Okullara gönderilen aşının yan etkileri hakkındaki formlar görüşlerinizi olumsuz etkiledi mi?	46	36.5	80	63.5
Aşı konusunda verdiğiniz kararın (aşı oldunuz veya olmadınız) yanlış olduğunu düşünüyor musunuz?	4	3.2	122	96.8

Tartışma

Çalışmamızda PGA yaptırma oranı %4 olarak belirlenmiştir. Ağustos, 2009'da İtalya'da yapılan bir çalışmada, çocuklarına

PGA yapılmasına izin vereceğini açıklayan ailelerin oranı %12.8 olarak bulunmuştur⁷. Fransa'da yapılan bir diğer çalışmada⁸ PGA

yaptırma oranının %11.1 (%95 GA, 9.8–12.4) olduğu saptanmıştır.

Avustralya’da yapılan bir çalışmada⁹ pandemik influenza, mevsimsel influenza ve soğuk algınlığı tanısı almış hastalara bir hafta evde dinlenme önerildiğinde, hastaların uyumunun sırasıyla %95, %71.3 ve %59.9 olduğu bulunmuştur. Sağlık profesyonellerinin öğütlerine uyumun tehdit algısına bağlı olduğunu düşündüren bu sonuçlar, bizimkilerle beraber değerlendirildiğinde katılımcıların pandemiye ciddi olarak algılamadığı düşünülmektedir. Nitekim 2009’da İngiltere’de yapılan bir çalışmada¹⁰ mevsimsel ve pandemik grip konusunda kafaların karışık olduğu ve uyarıların dikkate alınmadığı görülmüştür.

Temel bulgumuz güven sorunudur. Akan ve arkadaşlarının yaptığı bir başka çalışmada¹¹ çalışma grubunun %25.1’i pandemi açısından yüksek risk algısına sahip olmasına rağmen, % 92.8’i aşya güvensizlik nedeniyle PGA yaptırmayacaklarını belirtmiştir. Halk Sağlığı Uzmanları Derneği’nin (HASUDER) yayınladığı “Pandemik İnfluenza Durum Değerlendirme Raporu”nda da bu soruna dikkat çekilmekte ve bu konuda bilimsel araştırmalar yapılarak, sonuçlarının toplumla paylaşılması önerilmektedir¹². Türk Tabipleri Birliği’nce oluşturulan bilimsel danışma kurulunun raporunda ise pandeminin birçok yönüyle tartışıldığı hatırlatılarak, sağlık hizmetlerinin her aşamasında çok yaşamsal olan “güven duygusu”nun zarar gördüğü görüşü belirtilmektedir¹³. Çalışmamızın sonuçları bu bulgu ve görüşlerle uyumludur.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırma başlangıcında pandemi gündemde olmadığından, çalışma buna göre yapılandırılmamıştır. Çalışmanın küçük bir beldede yapılması, aşılarda Şubat ayında ve yerel seçimler öncesi dağıtılmasının katılımcı sayısını kısıtlamış olması mümkündür. İlk ankette güven sorununun değerlendirilmemiş olması bir eksikliklerdir.

Sonuç

Ulaşılan sonuçlar bağışıklama hizmetlerinden yararlanmada ekonominin önemli bir faktör olduğu önermesini desteklemektedir. Bağışıklama, gereksinimi olan herkese ücretsiz sunulması gereken, en öncelikli temel sağlık hizmetlerindedir. Oysa ülkemizde MGA, gereksinim duyan çoğu insan için ekonomik güçleri oranında ulaşılabilir ve bu kabul edilemez bir durumdur.

Katılımcıların PGA uygulama konusunda çekimser davranmaları, verilecek mesajlarda toplumun güven duygusunun sarsılmamasına özen gösterilmesinin önemini bir kez daha göstermiştir. Güven duygusu sarsıldığında, daha önce kabullenilen ve ücretsiz sunulan hizmetlerin dahi reddedilmesi mümkün olabilmektedir. Sonuç olarak, bağışıklama hizmetlerinden yararlanmada ekonomik faktörler kadar önemli bir başka faktör de toplumun güven duygusudur

Kaynaklar

1. WHO. Influenza (Seasonal), <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs211/en>, erişim tarihi:10.04.2010
2. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/10/20081023.htm>, erişim tarihi: 10.04.2010
3. Ertem M. Pandemi Sonrası Dönem Yapılanlar ve Yapılması Gerekenler. İçinde: Pandemik İnfluenza-A(H1N1) Durum Değerlendirme Raporu. HASUDER Yayını. Birinci Baskı, Aralık 2010, Ankara, s:52–55.
4. New influenza A(H1N1)virus: global epidemiological situation, June,2009.WER,2009, 84,249–257.
5. www.kirklareli.saglik.gov.tr, erişim tarihi:10.04.2010
6. Evrensekiz Sağlık Ocağı 2009 Yılı Çalışma Raporu
7. Tozzi AE, Gesualdo F, Romano M, Caione D. Parental attitude towards influenza A(H1N1) vaccination in Italy. Vaccine 2009, 27: 6807.

8. Vaux S, Van Cauteren D, Guthmann JP, et al. Influenza vaccination coverage against seasonal and pandemic influenza and their determinants in France: a cross-sectional survey, BMC Public Health 2011,11:30
<http://www.biomedcentral.com/1471-2458/11/30> erişim tarihi:10.04.2010
9. Brown LH, Aitken P, Leggat PA, Speare R. Self-reported anticipated compliance with physician advice to stay home during pandemic(H1N1) 2009: Results from the 2009 Queensland Social Survey, BMC Public Health, 2010,10:138
<http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/138> erişim tarihi:10.04.2010
10. Hilton S, Smith E. Public views of the UK media and government reaction to the 2009 swine flu pandemic, BMC Public Health, 2010,10:697
<http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/697> erişim tarihi: 10.04.2010
11. Akan H, Gurol Y, Izbirak G, et al. Knowledge and attitudes of university students toward pandemic influenza: a cross-sectional study from Turkey, BMC Public Health, 2010,10: 413
<http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/413> erişim tarihi:10.04.2010
12. Kurt AÖ. Pandemi Sürecinde İletişimin Değerlendirilmesi. İçinde: Pandemi İnfluenza-A(H1N1) Durum Değerlendirme Raporu. HASUDER Yayını. Birinci Baskı, Aralık 2010, Ankara, s:43-51.
13. Tanık, F.Aksu, Sunuş. İçinde: Eskiocak M, Özyurt A. TTB Pandemi İnfluenza A(H1N1)v Bilimsel Danışma ve İzleme Kurulu Pandemi Çalışma Raporu. Birinci Baskı, Haziran 2010, İstanbul Türk Tabipleri Birliği Yayını, s:7